

Geachte griffie van de gemeenteraad Rotterdam,
Geachte gemeenteraad.

Binnenkort liggen er documenten voor aan Uw gemeenteraad, over de ontwikkeling van Windturbines op de locatie Benelux-plein.

Het betreft hier b.v. o.a. het Ambitie document Wind Turbines Benelux plein.

Sinds jaren zijn hier de klankbordgroepen in het leven geroepen, die proberen mee te praten over deze ontwikkeling.

Zeker niet in alle gevallen met een resultaat.

Zoals u in de 2^e bijlage kunt lezen is er in Hoek van Holland een andere afweging gemaakt en is de Plan-Mer gestopt omdat er geen draagvlak is in de regio.

Het draagvlak is hier net zo laag, zo niet lager.

Wij vrezen daarom dat het project Benelux plein wel moet slagen zonder te kijken naar de bezwaren van de omliggende woonkernen en bedrijven.

Wij willen de reactie van onze Klankbordgroepen bij U onder de aandacht brengen om U een compleet beeld te geven over de mogelijke totstandkoming van deze ontwikkeling.

Wij gaan bij agendering van dit punt gebruikmaken van het inspraakrecht.

Met vriendelijke groet,

I.v.m. dyslexie kan deze mail taalfouten bevatten.

Namens Klankborgroep Pernis

Namens Klankborgroep Albranswaard

Namens Klankborgroep Hoogvliet

Commissie MHEK
Via de griffie Rotterdam.

Geachte commissie MHEK.

U wordt binnenkort door de verantwoordelijke personen binnen de gemeente Rotterdam geïnformeerd over de voortgang van het project Windturbines Benelux plein. Op de agenda staat dan het Ambitiedocument voor dit project.

Bij de aanvang van dit project zijn er 3 Klankbordgroepen in het leven geroepen t.w. Pernis, Albrandswaard en Hoogvliet.

Sinds 2019 proberen wij op te komen voor de belangen van de omwonenden en bedrijven in dit gebied teneinde te zorgen dat het proces op een afgewogen manier plaatsvindt, eventuele overlast geminimaliseerd wordt en erop toe te zien dat de 3 verantwoordelijkheden die de gemeente stelt te hebben (uit monde van eigen communicatie: onderzoeksplicht, communicatieplicht en participatieplicht) ook nageleefd worden. Omdat wij niet het gevoel hebben dat wij serieus genomen worden, willen wij deze zorgen middels dit schrijven met u delen. Hoewel wij hieronder veel punten aan de orde stellen betreft het, om het voor u als commissielid enigszins behapbaar te houden, slechts een beknopte samenvatting van de vele zorgen die bij ons als klankbordgroepen leven.

Gedurende het traject dat moet leiden tot besluitvorming vallen ons een aantal zaken op.

Even een schets van het gebied;

- Het zoekgebied bevindt zich naast een metro tracé, vlakbij ligt de A15 en de A4
- Daarachter ligt de Havenspoorlijn, Daar vlak naast de grootste leidingenstaat van Europa met serieus gevaarlijke stoffen in die leidingen en 20 meter daarvandaan de plant van Shell Pernis.
- In het gebied lopen diverse gevoelige leidingen, sommige staan op de kaart andere niet, dit zijn gevoelige leidingen van Defensie (dit is vertrouwelijk en geheim)
- Het zoekgebied is een onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur van het eiland van IJsselmonde en het Valckesteynse bos is nota bene compensatie gebied en buffer voor haven en A15 uitbreidingen.
- En in de nabijheid een industrieterrein waar veel mensen per bedrijf aanwezig zijn en een Stadsgevangenis met + 500 mensen (gedetineerden en staf)
- De grondslag van het gebied is zo slecht dat b.v. de naastgelegen wijk Tussenwater sinds de aanvang van de bouw al 3 maal integraal is opgehoogd.
- Het zoekgebied voor deze windturbines is verkleind, in eerste instantie richtte het zoekgebied zich ook tot een deel van het grondgebied van Albrandswaard, maar na overleg met de gemeente Albrandswaard heeft de wethouder van Rotterdam ervoor gekozen zich te beperken tot het grondgebied van de gemeente Rotterdam.

In de klankbordprocedure vinden wij onvoldoende gehoor op de volgende punten:

- De mogelijke significante planschade is geen onderdeel van de voorstellen die u krijgt

- De geluidsonderzoeken voldoen niet aan de voorstellen die de Klankbordgroepen hebben gedaan en waar wij bij herhaling om hebben gevraagd (een deugdelijke 0-meting zodat latere handhaving kan plaatsvinden). De NRD en planMER dienen gezien de talloze reeds aanwezige geluidsbronnen te worden voorzien van een onafhankelijk, uitgebreid en gedegen geluidsonderzoek naar de huidige situatie van omwonenden EN de toekomstige situatie met mogelijke turbines.
- De Plan-MER negeert nationale regelingen (door ze in de planMER mee te nemen als zogeheten “harde belemmering”) te weten de nieuwe nationale windturbine bepalingen waarin nieuwe normstelling wordt besproken, zoals:
 - o Verhoogde normen op gebied van Lden geluidsoverlast, 45 Lden zou de nieuwe norm zijn (ook gezien adviezen van de wereld gezondheidsorganisatie: WHO), de gemeente houdt vast aan 47 Lden (uit het buiten werking gestelde activiteitenbesluit)
 - o Harde afstandsnorming in relatie tot tiphoogte (van minimaal 2 maal tiphoogte tot kwetsbare gebouwen): ook deze nieuwe normstelling wordt niet toegepast
 - o Nieuwe normen op het gebied van externe veiligheid (bedrijfspannen, kritieke infrastructuur etc), ook deze nieuwe normstelling wordt niet toegepast

Het negeren van deze discussies is volgens de gemeente een politieke keuze, Wij vragen ons vooral af of de motivatie van deze keuze dan ook in de raad of deze commissie aan bod is gekomen.

- Er is nu sprake van een Plan-MER procedure, de eerdere toezeggingen van een Project-MER voor de ontwikkelaar lijkt niet meer aan de orde.
- In het omliggende gebied wonen meer dan 40.000 inwoners, die nu al worden belast met een veel te hoge geluidsnorm. Geluidsbelasting van > 60 Db Lden is niet uitzonderlijk, daar waar de WHO een maximale belasting van 53 Db Lden toelaatbaar acht, voordat dit gaat leiden tot gezondheidsklachten bij de omwonenden.

Wij vragen ons af, met het oog op de gevaren m.b.t. de veiligheid en gezondheid van de omwonenden, waarom dit project op deze plaats nu zo nodig doorgezet moet worden. De onderbouwing ontbreekt in het Ambitie Document en daar hebben wij de volgende kanttekeningen bij.

In de handreiking Risico Zonering Windturbines van RWS 20-05-2020 lezen wij een aantal aandachtspunten waarmee nu onvoldoende rekening mee lijkt te worden gehouden.

Onze opmerkingen en bezwaren;

- Welke ambitie wordt er nu nagestreefd, ten koste van wat en gebaseerd op welk voornemen. De ambitie gaat terug naar 2012, maar sinds die tijd is de wereld en de visie op windturbines op het land sterk veranderd.
- Er dient nadrukkelijk gekeken te worden naar de economische gevolgschade van de realisatie van dit project. Stel een wijk breekt van de windturbine af en gelet op de Bladworpafstand komt deze terecht op de A15, A4, de leidingenstraat, Shell Pernis, gevaarlijke leidingen die door het gebied lopen of het metro tracé.

- We hebben allemaal de campagnes van de overheid gezien over een overvol stroomnetwerk en toch voegen we windturbines toe aan een al kwetsbaar gebied. Inmiddels heeft Stedin aangegeven dat er voor geheel Zuid-Holland en met name de Randstad sprake is van netwerkcongestie en probeert zij de teruglevering van stroom van zonnepanelen in overleg met de eigenaren te verminderen.
- Echter de gemeente draait dit argument om en stelt dat er sprake is van afname congestie en dus dat windturbine capaciteit (dat aangesloten wordt op het 25 KV station van Stedin) zou helpen in het verlichten van netcongestie. Iets dat alleen maar van toepassing zou zijn wanneer de windstroom via een directe kabel fysiek en volledig zou worden afgenomen door een bedrijf in de Gadering (inclusief batterijen en om overtollige productie op te slaan). Echter deze technische oplossing is uiteraard geen onderdeel van de projectscope in de Plan-MER. Er dient dus ook wat wat ons betreft geen enkele waarde te worden gehecht aan de marketingtaal dat dit project enige vorm van netcongestie zou verlichten. Het is totaal niet onderbouwd en niet in lijn met de scope van de Plan-MER (die technische alternatieven bevat). Ook komt dit standpunt van de gemeente niet overeen met hetgeen netwerkbeheerders op hun websites hebben geplaatst.
- Aanvankelijk was er sprake van 4 windturbines van 147 meter hoog, inmiddels hebben wij als klankbordgroepen begrepen dat er nog maar sprake zou kunnen zijn van 1 windturbine van 250 meter hoog. Voor uw referentie; dit is 34 meter hoger dan de hoogste schoorsteen van Shell Pernis.
- Bij de plaatsing van een windturbinepark kan er ook sprake zijn van een verstoring van de scheepsradar, dit is tot op heden geen onderdeel geweest van de Plan-MER, maar gelet op het transport van gevaarlijke lading nabij de industrie lijkt ons dit wel zeer relevant.
- De private onroerendezaak schade hebben wij als klankbordgroepen berekend op € 76.700.000,- voor Hoogvliet en Poortugaal Noord. Voor Pernis hebben wij dit berekend op € 80.650.000,00.
- Vooral in Poortugaal, dat gezien de nabijheid tov de turbines en de gemiddelde onroerende zaak waarde de hoogste schade zal kennen, is de planschade zeer groot. Het aantal woningen in Poortugaal-Noord (het gebied dat het dichtst tegen de turbines aanligt) bedraagt 1.040 met een gemiddelde WOZ waarde (peildatum 2023) van 457.000 EUR. Dit weerspiegelt een onroerende zaakwaarde van een slordige 475 miljoen euro. Volgens een recent TNO rapport lopen woningen tot en met 2.5 kilometer risico op waardeverlies oplopend tot zelfs 20% (op 500m van turbines). Of zelfs nog hoger, wanneer de tiphoogte van de turbines tov afstand tot woonkernen toeneemt en het eerste turbines in de omgeving betreft (beide zijn het geval).
 - Laten we er voor het gemak van uitgaan dat de gemiddelde woningwaarde in Poortugaal aan de rand van het Valckesteynse bos (kortste afstand tot de beoogde turbines) niet hoger dan het gemiddelde is. Dit is bijzonder voorzichtig, want in de praktijk zal het tegenovergestelde het geval zijn. En dat de 1.040 woningen tussen een afstand van 0-2.5 km liggen (waarschijnlijk is binnen deze cirkel het aantal woningen hoger) dan zal de private onroerende zaakschade in Poortugaal-Noord alleen reeds liggen op een voorzichtig geschatte: 12.5% van 475 mio EURO = 59 mio Euro (voor 1 woonkern!).

- o Voor Pernis is er uitgegaan van 2.288 woonobjecten, die alle binnen de 2,5 kilometer zone liggen. De gemiddelde WOZ-waarde per woning lag in 2024 op € 282.000. de gemiddelde verkoopwaarde bedroeg € 292.000. Dit weerspiegelt een onroerende zaakwaarde in 2024 van circa € 668.100.000,00. Bij een voorzichtig geschatte onroerende zaakschade van 12,5% bedraagt de schade voor Pernis circa € 83.510.000.
- o Ervan uit gaande dat het nog enkele jaren zal duren voordat het plan op zijn vroegst gerealiseerd kan worden, zullen deze bedragen nog toenemen i.v.m. de jaarlijkse waardestijgingen van woonobjecten.
- o Ter vergelijking: de investeringssom van 3 turbines zal circa: 1.4 mio euro per MW opgesteld vermogen zijn, in het scenario van 3 turbines van ca. 6 a 7 MW (tiphoogte van 247 meter) zou die: 25 tot 29 Mio Euro bedragen. Ergo het veroorzaakte schadebedrag in alleen Hoogvliet en Poortugaal -Noord is daarmee reeds significant hoger dan de investeringssom. Een maatschappelijke business case zal dus ten aller tijden significant negatief uitpakken voor bewoners van het gebied West-IJsselmonde. Letterlijk de kinderen van de rekening. En wanneer een ontwikkelaar daadwerkelijk garanties af zal dienen te geven voor het kunnen dekken van bovengenoemde schadebedragen, zal de reactie van de markt zijn: “Dit kan nooit rendabel worden”. En terecht: het project is gepland op een locatie die simpelweg geen positieve exploitatie (met deugdelijke marktconforme compensatie) kan garanderen. Maar over dit onderwerp leest u niets in het ambitiedocument, wij vinden dit op zijn minst lichtzinnig c.q. misleidend.
- Deze potentiële planschade krijgt u niet voorgelegd tijdens het traject van realisatie, maar komt volgens onze bronnen via een andere pot op rekening van de gemeente Rotterdam, die wel stelt deze schade te verhalen op een eventuele ontwikkelaar, echter zonder enige vorm van geeiste garantiestelling (en dus de zekerheid dat dit project geen doorgang vindt, wanneer dit economisch teveel schade neerlegt bij particuliere omwonenden zonder dat de schade ook gedekt is).
- Ergo: zonder deze vorm van garantiestelling als onderdeel van de landlease of vergunningsverstrekking zullen of de omwonenden of de gemeente blijven zitten met een gepeperde rekening. Immers de gemeente zal deze schade neerleggen bij de ontwikkelaar, maar dat statement is niets waard zonder daadwerkelijke keiharde concern of zelfs gelieve bankgaranties. Windontwikkelaars ontwikkelen projecten als zogeheten “special purpose vehicles” incl. Project financiering, waarbij slechts “het project” als onderpand dient voor de verstrekte financiering en er verder geen enkele garantiestelling bestaat (vanuit aandeelhouders bijvoorbeeld).
- TNO concludeert in 2022 in haar rapport over omgevingsschade: “De zoektocht naar de economisch optimale ruimtelijke verdeling van windturbines op land kenmerkt zich door een afruil tussen het minimaliseren van het totale woningwaardeverlies enerzijds en een gelijke ruimtelijke verdeling van dit verlies anderzijds. Dit vraagt om een combinatie van de RES aanpak vanuit de regio en nationale coördinatie. Immers de politieke afwegingen die hierin meekomen kunnen niet alleen lokaal gemaakt worden.” Uit bovenstaande blijkt dat dit voor de Beneluxlocatie duidelijk niet is afgewogen. Zelfs de lokale politiek (Rotterdamse raad) is niet op de hoogte van deze perverse economische uitruil. Men lijkt haast

ontwikkelwerk te doen en ontwikkelrisico's te willen wegnemen voor de windturbine exploitanten, en wel over de rug van huiseigenaren in de projectomgeving.

- Punt van aandacht m.b.t. de onroerende zaakschade is het effect op de hypothecaire leningen op de getroffen woonobjecten. Geldverstrekkers rekenen bij het aangaan van hypothecaire leningen met opslagen. Bijvoorbeeld als de lening meer bedraagt dan 67,5% van de waarde van de woning. Als de woning door planschade minder waard wordt, dan kunnen de eigenaren bij het oversluiten van de hypothecaire lening wellicht worden geconfronteerd met een hogere opslag, als de lening door de waardevermindering van de woning uitkomt boven de 67,5%.
- In het ambitiedocument zijn uitgangspunten zoals de externe veiligheid buisleidingen, besluit externe veiligheidsinrichtingen en de aanwezigheid van opslag gevaarlijke stoffen niet meegenomen
- Vervolgens is er ook niet gekeken naar het domino-effect van een mogelijke calamiteit. Een mooi voorbeeld daarvan is de Stadsgevangenis. De gevaarlijke leidingen lopen slechts 50 meter naast het complex. Stel er is sprake van een calamiteit en er is sprake van een domino-effect dan wensen wij de gevangenen en de staf veel succes.
- Ons herhaaldelijke verzoek om laag frequentie geluid in kaart te brengen is niet gehonoreerd. Uit wetenschappelijke onderzoeken blijkt, dat dit kan leiden tot grote gezondheidsschade bij omwonenden
- Ons herhaaldelijke verzoek tot een langdurige 0-geluidsmeting is niet gehonoreerd. Wel horen wij de standpunten van de DCMR dat een windturbine slechts 2 tot 4 DB bijdraagt aan het geluid van de omgeving en als je even googelt door hun eigen web site wordt dit tegengesproken en is de geluidsbelasting vele malen hoger. Bedenk dat dit extra geluid zal stapelen bovenop het reeds aanwezige zeer hoge geluidsniveau.
- Vervolgens lezen we dat er in het kader van primaire en secundaire waterkeringen gelet moet worden op lokale en interne corrosie, zetting, verschuiving en zettingsinvloeden. Een dijk in Rotterdam weegt volgens dit rapport zwaarder dan een dijk van het IJsselmeer. Bijzonder te weten is dat Pernis, Hoogvliet en Albrandswaard zich dicht achter zo'n dijk bevinden. Nog bijzonderder is te weten dat de grondslag van de omringende gebieden rond het zoekgebied zo instabiel is dat de wijk Tussenwater zoals al eerder vermeld, al 3 maal sinds 1998 integraal is opgehoogd. Het veenpakket onder de wijk is zo groot en diep, dat bij werkzaamheden die noodzakelijk zijn voor de bouw van de windturbine Rotterdam rekening moet houden met de 4^e ophoging.
- Daarnaast vragen wij ons af of de windklasse van het gebied bepaald is, volgens ons niet en dit is wel noodzakelijk voor de realisatie
- De kosten van 1 windturbine worden nu geschat op €10.000.000,-, hoe lang moet je er dan over doen om, dit samen met bijvoorbeeld de vergoeding van de ontstane planschade terug te verdienen en wie gaat dat betalen
- Naast de realisatie worden er geen afspraken gemaakt over de kosten en garantiestelling op het moment dat de turbinemoet worden afgebroken (of in het geval van een faillissement). Dus ook in dit geval kosten gemeente? Of blijven deze windturbines gewoon staan?

- De klankbordgroepen hebben herhaaldelijk gevraagd naar een bijdrage van de GGD over deze ontwikkeling. Met name dosis-effect relatie tussen geluidsoverlast (die reeds hoog ligt in het gebied) en slaapstoornissen leidend tot gezondheidseffecten. Er zijn namelijk zeer veel wetenschappelijke studies beschikbaar, en ook Diederik Gommers roert zich in het debat. Gommers verwijst naar een meta-analyse uit 2023 die een lineaire relatie laat zien tussen slaapstoornissen en de afstand tot windmolens, hij stelt: “Als je binnen 500 meter woont, heeft 80% van de mensen last van slaapstoornissen. Toch worden beleidsbesluiten vaak gebaseerd op data van de windmolenindustrie zelf. Veel modellen zijn opgesteld onder ideale omstandigheden, wat de resultaten minder betrouwbaar maakt.” Zijn de gemeente en de GGD wel in staat tot goede lokale normstelling te komen, gezien de zeer veel internationale onderzoeken en relatie tussen windturbines en gezondheidsklachten. We willen hierover met de GGD in gesprek, echter tot op heden zonder veel resultaat, al heeft de nieuwe tijdelijke projectleider toegezegd dat er een gesprek komt met de GGD. Wat is de gezondheidsschade voor de mensen die nu al in een zeer overbelast gebied wonen en in hoeverre zal dit door de realisatie van de windturbines(s) toenemen. Er is reeds sprake van hoge indirecte gezondheidsschade door geluidsoverlast in het gebied. Hoe zal deze verder toenemen en hoeveel % van de omwonenden zal ook te maken krijgen met slapeloosheid vanwege effecten van wederom een nieuwe geluids en trillingsbron?
- Het ministerie van Wonen gaat uit van een gehinderd gebied dat strekt tot 4 x tiphoogte, in het geval van dit zoekgebied hebben wij het dus over een straal van 1000 meter, waarin zich zeer veel woonobjecten bevinden.

Kortom, wij kunnen helaas niet anders dan constateren dat hier koste wat het kost een project doorgedruwd moet worden waar geen draagvlak voor is, dat gebaseerd is op juridisch drijfzand (immers niet onderzocht volgens nationale windturbine bepalingen), waarbij het huidige stroomnetwerk de extra belasting niet aan kan, bewoners blijven zitten met significante economische schade (of zelfs overkoopbare huizen) en het ondertussen voor iedereen de vraag is wie hier nu beter van wordt. De talloze nadelige effecten worden vooral gebagatelliseerd ofwel genegeerd. Wij roepen de commissie en de raad dan ook op om een einde te maken aan dit onverantwoorde en totaal niet economische project.

De talrijke nadelen van de projecten overschaduwden de 2 kleine voordelen:

- Een paar meer opgewekte megawatt uren per jaar (op tijden dat er waarschijnlijk niet eens vraag naar is)
- Het voldoen aan een eigen opgelegde ambitie.

Er zal schade aan milieu en omgeving ontstaan in allerlei facetten (flora & fauna, geluid, infrason geluid, slagschaduw), significante economische schade worden veroorzaakt voor particuliere omwonenden (zonder enige vorm van garantiestelling voor toekomstige nadeelcompensatie) en reeds aanwezige indirecte gezondheidseffecten zullen verergeren. En bovenal zal men proberen dit proces snel te verwezenlijken, om zodoende nieuwe nationale normering op het gebied van wind op land voor te kunnen blijven. Om hiervan de komende 30-35 jaar (gemiddelde technische levensduur van een windpark op land) de rekening in het gebied neer te leggen.

Niet in het kader van NIMBY; Not in my backyard
Maar in het kader van PIMBY; Plenty in my backyard

Wij zullen gebruik maken van de mogelijkheid om in te spreken in Uw commissievergadering.

Dank U voor Uw aandacht.

Klankbordgroep Pernis
Klankbordgroep Albrandswaard
Klankbordgroep Hoogvliet